

Zorg & Welzijn Rivierenland

Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt

Erik Keppels

Nijmegen, 19 januari 2012

Deelrapportage 1

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

© 2012 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the Publisher.

Inhoud

Inleiding	1
Managementsamenvatting	3
1 Openstaande vacatures en niet werkende werkzoekenden 2006 tot en met 2011	7
1.1 Openstaande vacatures en niet werkende werkzoekenden zorg in Nederland (3/4)	7
1.2 Openstaande vacatures en niet werkende werkzoekenden zorg in Rivierenland (5/7)	9
1.3 Indicatie krapte op de arbeidsmarkt Nederland en Rivierenland 2006-2011	11
2 Blik op de toekomst: demografie & vraag en aanbod op de arbeidsmarkt	13
2.1 Demografie	13
2.1.1 Demografische gegevens Rivierenland (1/11)	13
2.1.2 Demografische gegevens Nederland (1)	15
2.1.3 Demografische ontwikkelingen: Rivierenland versus Nederland (1/11)	16
2.2 Prognoses van de vraag naar werknemers in de zorg en welzijn in Rivierenland 2012-2015 (2/11)	17
2.3 Actuele aanbod van werknemers in de zorg en welzijn in Rivierenland anno 2011 (5)	19
2.4 Benodigde arbeidsaanbod Rivierenland tot en met 2015: toekomstscenario's (5)	20
2.5 Prognose arbeidsaanbod Rivierenland tot en met 2015 vanuit het beroepsonderwijs (8/9/10)	26
3 Vraag versus aanbod op de arbeidsmarkt zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015	29
3.1 Verwachte arbeidsvraag versus verwacht arbeidsaanbod vanuit beroepsonderwijs	29
3.2 Arbeidsaanbod vanuit overige bronnen dan beroepsonderwijs (5/6)	31
3.3 Conclusies	32
Bijlage 1 – Gebruikte UWV-definities bij hoofdstuk 1	35
Bijlage 2 – Werkgelegenheid zorg en welzijn Nederland in 2009, naar branche en kwalificatie	36

Inleiding

In 2010 is het project “Een Leven Lang Leren in de Academie voor Zorg en Welzijn Rivierenland” gestart. In dat jaar is reeds een nulmeting uitgevoerd, gericht op de 1) ontwikkelingen in de in-, door-, en uitstroom van deelnemers, 2) arbeidsmarkt zorg en welzijn Rivierenland en 3) leren in leergemeenschappen binnen de Academie voor Zorg & Welzijn Rivierenland. Om het personeelsbeleid van de bij het project betrokken zorginstellingen beter te kunnen vormgeven is additionele informatie gewenst over een set van indicatoren met betrekking tot de eerste twee punten (zie kader).

Set van indicatoren, door de opdrachtgever bepaald

Macro niveau

- Demografische gegevens
 1. ontwikkeling bevolkingsgroei en vergrijzing
 2. verwachtingen rondom zorgvragen et cetera
- Economische situatie
 3. aantal vacatures Zorg en Welzijn
 4. ontwikkeling werkloosheid in deze sector

Rivierenland

- Arbeidsmarkt
 5. aanbod / werkzoekenden Zorg en Welzijn
 6. potentiële zij-instromers
 7. vacatures Zorg en Welzijn
- Uitstroom vanuit de opleidingen (mbo Zorg/MMZ – niveau 2-3-4 (BOL) / HBO Verpleegkunde (niveau 5))
 8. absolute aantallen
 9. opleidingsrendement (eventueel vanuit vmbo doorgerekend)
 10. beroepsrendement
- Zorgvraag
 11. relatie met demografische gegevens

Instellingsniveau

- Personele ontwikkeling
 12. huidig aantal medewerkers/functieniveau
 13. uitstroom (vanwege leeftijd en verloop)
 14. deeltijdfactor

Gegevens op instellingsniveau (indicatoren 12 t/m 14) zijn reeds door de – aan de Academie deelnemende – zorginstellingen verzameld als onderdeel van de leergang Strategische PersoneelsPlanning (SPP). In deze leergang is de aandacht vooral gericht geweest op het analyseren en ‘voorspellen’ van de huidige/benodigde/gewenste personele situatie op instellingsniveau.

Om die personele situatie beter in te kunnen schatten is additionele informatie nodig uit de 'omgeving', dus van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in Rivierenland en Nederland in het algemeen (als referentiepunt). In dat kader brengt KBA Nijmegen de indicatoren 1 tot en met 11 in beeld. Dat wordt in twee deelrapportages gedaan, één over de in-, door- en uitstroom en één over de arbeidsmarkt. Deze deelrapportage bevat de resultaten van het onderzoek naar de arbeidsmarkt.

Met de indicatoren 1 tot en met 7 en 11 worden de ontwikkelingen aan de vraagzijde (met inbegrip van de vervangingsvraag) van de arbeidsmarkt van zorg en welzijn in de regio Rivierenland in kaart gebracht. Op basis van de verwachte ontwikkelingen aan de vraagzijde wordt duidelijk hoe groot het benodigde arbeidsaanbod de komende jaren zal moeten zijn.

Met de indicatoren 8 tot en met 10 wordt de uitstroom van opleidingen naar de arbeidsmarkt en daarmee het verwachte arbeidsaanbod voor de periode 2012-2015 in kaart gebracht. Zie de tweede deelrapportage voor meer informatie over de ontwikkelingen in de in-, door- en uitstroom van de opleidingen zorg en welzijn in de regio Rivierenland.

Deze rapportage is in drie hoofdstukken opgesplitst. Het eerste hoofdstuk geeft informatie over huidige fricties op de arbeidsmarkt zorg en welzijn in Nederland en Rivierenland, oftewel over het *aantal openstaande vacatures en niet werkende werkzoekenden* (indicatoren 3 tot en met 5 en 7).

Het tweede hoofdstuk geeft een *blik op de toekomst* met als centraal thema de demografische ontwikkelingen en de gevolgen daarvan voor de arbeidsmarkt (indicatoren 1, 2 en 11). In dit hoofdstuk worden voor de periode 2012-2015 prognoses opgesteld van het benodigde arbeidsaanbod / de verwachte arbeidsvraag en van het te verwachten arbeidsaanbod vanuit het beroepsonderwijs (indicatoren 8, 9 en 10).

In het derde hoofdstuk vindt de confrontatie tussen de verwachte vraag en aanbod naar arbeid plaats en worden conclusies getrokken met betrekking tot eventuele discrepanties tussen vraag naar en aanbod van arbeid in de sector zorg en welzijn in Rivierenland voor de nabije en voor de verre toekomst. Daar wordt ook ingegaan op de (zij-)instroom op de arbeidsmarkt voor de sector zorg en welzijn (indicator 6).

In de paragraaftitels zijn de nummers van de indicatoren opgenomen.

Hierna volgt allereerst een managementsamenvatting waarin de belangrijkste conclusies uit het rapport uiteen worden gezet.

Managementsamenvatting

Het KBA Nijmegen is gevraagd de toekomstige arbeidsmarkt voor de sector zorg en welzijn van Rivierenland in kaart te brengen en verslag te doen van de ontwikkelingen in de in-, door-, en uitstroom van deelnemers in het beroepsonderwijs gericht op de sector zorg en welzijn in Rivierenland. Deze deelrapportage richt zich op de toekomstige arbeidsmarkt. In de tweede deelrapportage wordt uitgebreid verslag gedaan van de ontwikkelingen in de in-, door- en uitstroom. Uit die deelrapportage zijn enkele gegevens over de uitstroom van onderwijsdeelnemers naar de arbeidsmarkt gebruikt voor deze deelrapportage.

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen uit dit arbeidsmarktverslag.

Fricities op de arbeidsmarkt zorg en welzijn in Rivierenland tussen 2006 en 2011

1. In de periode van 2006 tot en met 2011 is de arbeidsmarkt voor lagere (para)medische en algemeen verzorgende beroepen op mbo-niveau 1 en 2 in Rivierenland gemiddeld tot (zeer) ruim te noemen, met uitzondering van 2009 en 2010 toen er krapte heerste. Er waren in die jaren zo'n twee tot vijf keer zo veel direct inzetbare werkzoekenden (korter dan zes maanden werkloos) dan openstaande vacatures. Ook in de jaren van krapte 2009 en 2010 waren er nog altijd meer direct inzetbare werkzoekenden dan openstaande vacatures.
2. In Rivierenland was de arbeidsmarkt voor middelbare algemene (para)medische en algemeen verzorgende beroepen op mbo-niveau 3 en 4 in 2006 en 2007 ruim en in de jaren erna tot en met 2011 (zeer) krap. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat ondanks de indicatie 'krap' tot 'zeer krap' er tussen 2008 en 2011 gemiddeld genomen ongeveer evenveel 'direct inzetbare werkzoekenden' als openstaande vacatures zijn. Er blijkt vooral krapte te zijn bij de verzorgende beroepen en niet bij de (para)medische beroepen.

Verwachte vraag naar arbeid zorg en welzijn in Rivierenland in de periode 2012 tot en met 2015

3. Ontgroening en vergrijzing hebben een verhogend effect op de arbeidsvraag. Rekening houdend met dempende factoren zoals toenemende arbeidsproductiviteit, technologische innovatie en een toenemende aandacht voor preventie wordt voor de regio Rivierenland in de periode tussen 2012 en 2015 een oplopende vraag naar arbeid verwacht. In de sector zorg en welzijn Rivierenland zijn in 2011 circa 10.400 personen werkzaam. Naar verwachting zullen in 2015 tussen de 11.036 (laag scenario) en 11.153 personen (hoog scenario) werkzaam zijn. Het aandeel werkenden in de zorg en welzijn ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking (= alle mensen tussen de 15 en 65 jaar) zal daarmee stijgen van 6,2 procent in 2011 naar 6,7 à 6,8 procent in 2015.
4. De totale vraag naar arbeid (uitbreidingsvraag + vervangingsvraag) in de sector zorg en welzijn Rivierenland bestaat in de periode 2012 tot en met 2015 in het lage scenario jaarlijks uit 663 tot 697 personen en in het hoge scenario uit 691 tot 733 personen. Het betreft hier alle functies in de zorg en welzijn, dus inclusief bijvoorbeeld functies op universitair niveau en de meer technische functies in de zorg en welzijn.

5. De totale vraag naar arbeid in de voor de Academie Zorg en Welzijn Rivierenland relevante kwalificaties op de mbo-niveaus 1 tot en met 5 bestaat in de periode 2012 tot en met 2015 in het lage scenario jaarlijks uit 326 tot 343 personen en in het hoge scenario uit 340 tot 361 personen. In 2015 gaat het jaarlijks om 30-32 verpleegkundigen (niveau 5), 76-80 verpleegkundigen (niveau 4), 94-99 verzorgenden (niveau 3), 23-24 helpenden inclusief helpenden welzijn (niveau 2), 20-21 zorghulpen (niveau 1), 15-16 sociaal pedagogische hulpverleners (niveau 5), 36-37 sociaalagogische werkers (niveau 4), 33-35 sociaalagogische werkers (niveau 3) en 16-17 maatschappelijke werk en dienstverleners (niveau 5).

Verwachte aanbod van arbeid zorg en welzijn in Rivierenland in de periode 2012 tot en met 2015

6. Het aanbod van arbeid vanuit het beroepsonderwijs in de voor de Academie Zorg en Welzijn Rivierenland relevante kwalificaties bestaat in de periode 2012 tot en met 2015 jaarlijks gemiddeld uit 16 verpleegkundigen (niveau 5), 16 verpleegkundigen (niveau 4), 47 verzorgenden (niveau 3), 27 helpenden inclusief helpenden welzijn (niveau 2), 3 zorghulpen (niveau 1), 8 sociaal pedagogische hulpverleners (niveau 5), 38 sociaalagogische werkers (niveau 4), 24 sociaalagogische werkers (niveau 3) en 8 maatschappelijke werk en dienstverleners (niveau 5).
7. Het arbeidsaanbod wordt naast de gediplomeerde uitstroom vanuit het onderwijs gevormd door andere groepen, zoals werklozen, herintreders en zij-instromers. Uit een landelijk gehouden enquête door Prismant (Werknemersonderzoek 2007) blijkt dat landelijk circa een derde van alle nieuwe werknemers – uitgezonderd zij die doorstromen *binnen* de sector zorg en welzijn – instroomt vanuit de scholen, 15 procent vanuit een niet-werkende situatie *zonder* uitkering (herintreders/nuggers/inactieven), 11 procent vanuit een niet-werkende situatie *met* uitkering en 8 procent werkt via een uitzend- of detacheringbureau. De zij-instroom van werknemers buiten de sector zorg en welzijn in Nederland bedraagt 11 procent. Tot de zij-instroom behoort ook de instroom uit het buitenland. Het is niet te duiden hoe groot deze groep is, aangezien deze bij de categorie 'overig' (=23%) wordt geschaard.

Vraag versus aanbod in de periode 2012-2015

8. Op basis van de (ruwe) prognoses is er geen reden om aan te nemen dat er krapte op de arbeidsmarkt in Rivierenland ontstaat tot aan 2016 als we de betreffende kwalificaties voor zorg en welzijn bij elkaar nemen.
Echter, per kwalificatie bekeken is de situatie rondom verpleegkundigen op mbo-niveau 4 wel enigszins zorgwekkend te noemen. De geschatte jaarlijkse behoefte van circa 76 verpleegkundigen is veel groter dan het beschikbare aanbod van 16 verpleegkundigen vanuit het mbo. Ervan uitgaande dat normaal ruim 40 procent van de nieuw aangenomen verpleegkundigen in ziekenhuizen en verpleeg- en verzorgingshuizen bestaat uit schoolverlaters, dan ontstaat er een jaarlijks tekort van circa 16 verpleegkundigen op mbo-niveau 4 in Rivierenland.

Vraag versus aanbod in de toekomst

9. Op (middel)lange termijn tot aan 2040 dreigt krapte op de arbeidsmarkt voor zorg en welzijn in Rivierenland te ontstaan, gezien de vergrijzing en ontgroening. De potentiële krapte kan worden tegengegaan door of de vraag naar arbeid te verlagen of het aanbod van arbeid te verhogen. In dit verband wordt in het rapport "*Arbeid in Zorg en Welzijn 2010*" (Panteia / Seor / Etil, juni 2011) aanbevolen om oplossingen te zoeken in de volgende vier richtingen. a)

Toename van de instroom van jongeren in opleidingen zorg en welzijn, b) verhogen van de arbeidsproductiviteit, met name door technologische innovatie, c) behoud van werkenden en vergroten van inzetbaarheid van werkenden, onder meer door op- en omscholing van zittend personeel en vormen van sociale innovatie en d) toename van zij-instroom.

1 Openstaande vacatures en niet werkende werkzoekenden 2006 tot en met 2011

Dit hoofdstuk bevat de aantallen openstaande vacatures en niet werkende werkzoekenden ('totaal' en 'korter dan 6 maanden werkloos') voor Nederland (paragraaf 1.1) en Rivierenland (paragraaf 1.2)¹ in de periode van 2006 tot en met 2011. Voor elk jaar zijn cijfers van de maand mei gekozen, overeenkomstig de nulmeting. De maand mei is willekeurig gekozen, maar wel consequent aangehouden. Op deze manier kunnen jaarcijfers met elkaar vergeleken worden. In paragraaf 1.3 wordt de arbeidskrachte uiteengezet door diverse cijfers uit de paragrafen 1.1 en 1.2 naast elkaar te leggen.

1.1 Openstaande vacatures en niet werkende werkzoekenden zorg in Nederland (3/4)

Overzicht 1.1 – Openstaande vacatures in de maand mei, sector zorg in Nederland

Beroepsklasse	Beroep	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lagere (para)-medische beroepen	verpleeghulp, leerling- ziekenverzorgende / zorghulp	115	121	282	337	549	248
Lagere algemeen verzorgende beroepen	alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistente	451	647	810	652	897	804
	leerling-verpleegkundige z, kinderverzorgende particulieren; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	104	125	176	145	202	138
Middelbare algemene (para)medische beroepen	doktersassistent	109	153	131	136	138	145
	operatie-assistent	2	7	14	18	66	16
	ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis	160	226	162	132	235	233
	kraamverzorgende	10	3	2	nb	0	6
Middelbare algemeen verzorgende beroepen	gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent	554	622	554	446	763	700
	crècheleidster; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	947	1083	1201	994	1022	770

Bron – UWV werkbedrijf (www.arbeidsmarkt cijfers.nl)

¹ De cijfers zijn afkomstig van het UWV WERKbedrijf. In de bijlage zijn de door UWV gebruikte definities weergegeven.

Van de diverse beroepsgroepen is hieronder het bijbehorende functieniveau weergegeven. Het functieniveau is gebaseerd op een nadere indeling van onderliggende beroepen, zie bijlage 1.

Beroepsklasse	Beroep	Functieniveau
Lagere (para)-medische beroepen	verpleeghulp, leerling- ziekenverzorgende / zorghulp	mbo-1
Lagere algemeen verzorgende beroepen	alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistente	mbo-1 (alpha) mbo-2 (helpende)
	leerling-verpleegkundige z, kinderverzorgende particulieren; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	voornamelijk mbo-2
Middelbare algemene (para)medische beroepen	doktersassistent	mbo-4
	operatie-assistent	hbo-5
	ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis	mbo-4+ / hbo-5
	kraamverzorgende	mbo-3
Middelbare algemeen verzorgende beroepen	gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent	mbo-3
	crècheleidster; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	mbo-3 / 4

Overzicht 1.2a – Niet werkende werkzoekenden in de maand mei, sector zorg in Nederland

Beroepsklasse	Beroep	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lagere (para)-medische beroepen	verpleeghulp, leerling- ziekenverzorgende / zorghulp	572	740	778	917	1022	1009
Lagere algemeen verzorgende beroepen	alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistente	7978	7266	6252	6388	6724	6793
	leerling-verpleegkundige z, kinderverzorgende particulieren; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	3213	3017	2642	2851	2981	3056
Middelbare algemene (para)medische beroepen	doktersassistent	1577	1272	1060	1025	1105	1136
	operatie-assistent	47	43	37	25	25	27
	ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis	1544	1183	930	887	834	785
	kraamverzorgende	229	123	81	71	55	40
Middelbare algemeen verzorgende beroepen	gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent	1549	1761	1605	1762	1870	1814
	crècheleidster; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	10193	8236	6822	6849	6994	6936

Bron – UWV werkbedrijf (www.arbeidsmarkt cijfers.nl)

Overzicht 1.2b – Niet werkende werkzoekenden tot 6 maanden werkloos in de maand mei, sector zorg in Nederland

Beroepsklasse	Beroep	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lagere (para)-medische beroepen	verpleeghulp, leerling- ziekenverzorgende / zorghulp	289	266	269	346	372	342
Lagere algemeen verzorgende beroepen	alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistente	1627	1479	1527	1787	2256	2165
	leerling-verpleegkundige z, kinderverzorgende particulieren; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	730	578	647	807	938	947
Middelbare algemene (para)medische beroepen	doktersassistent	445	334	293	346	401	435
	operatie-assistent	12	13	9	6	9	9
	ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis	295	217	220	244	276	256
	kraamverzorgende	27	10	8	10	14	11
Middelbare algemeen verzorgende beroepen	gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent	555	532	455	608	703	642
	crècheleidster; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	2121	1552	1606	1982	2498	2544

Bron – UWV werkbedrijf (www.arbeidsmarkt cijfers.nl)

1.2 Openstaande vacatures en niet werkende werkzoekenden zorg in Rivierenland (5/7)

Overzicht 1.3 – Openstaande vacatures in de maand mei, sector zorg in Rivierenland

Beroepsklasse	Beroep	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lagere (para)-medische beroepen	verpleeghulp, leerling- ziekenverzorgende / zorghulp	0	0	0	0	9	7
Lagere algemeen verzorgende beroepen	alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistente	12	0	5	17	2	1
	leerling-verpleegkundige z, kinderverzorgende particulieren; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	0	4	5	4	8	4
Middelbare algemene (para)medische beroepen	doktersassistent	0	0	0	2	0	0
	operatie-assistent	0	0	0	0	1	0
	ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis	3	1	0	2	4	2
	kraamverzorgende	nb	nb	nb	nb	0	0
Middelbare algemeen verzorgende beroepen	gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent	5	1	4	3	16	13
	crècheleidster; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	5	5	8	25	18	13

Bron – UWV werkbedrijf (www.arbeidsmarkt cijfers.nl)

Overzicht 1.4a – Niet werkende werkzoekenden in de maand mei, sector zorg in Rivierenland

Beroepsklasse	Beroep	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lagere (para)-medische beroepen	verpleeghulp, leerling- ziekenverzorgende / zorghulp	9	10	14	13	17	21
Lagere algemeen verzorgende beroepen	alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistente	89	66	59	59	64	73
	leerling-verpleegkundige z, kinderverzorgende particulieren; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	35	35	30	26	30	34
Middelbare algemene (para)medische beroepen	doktersassistent	15	14	11	9	11	16
	operatie-assistent	1	1	2	1	1	2
	ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis	10	4	7	5	6	9
	kraamverzorgende	5	2	2	1	0	0
Middelbare algemeen verzorgende beroepen	gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent	18	26	19	27	25	27
	crècheleidster; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	88	80	61	72	69	70

Bron – UWV werkbedrijf (www.arbeidsmarkt cijfers.nl)

Overzicht 1.4b – Niet werkende werkzoekenden tot 6 maanden werkloos in de maand mei, sector zorg in Rivierenland

Beroepsklasse	Beroep	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lagere (para)-medische beroepen	verpleeghulp, leerling- ziekenverzorgende / zorghulp	5	4	4	5	1	7
Lagere algemeen verzorgende beroepen	alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistente	17	10	13	12	22	24
	leerling-verpleegkundige z, kinderverzorgende particulieren; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	9	5	5	6	10	12
Middelbare algemene (para)medische beroepen	doktersassistent	5	3	3	3	4	9
	operatie-assistent	nb	nb	nb	nb	nb	nb
	ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis	1	1	2	1	2	2
	kraamverzorgende	1	1	nb	nb	nb	0
Middelbare algemeen verzorgende beroepen	gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent	7	9	2	14	4	9
	crècheleidster; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende	21	8	12	22	19	20

Bron – UWV werkbedrijf (www.arbeidsmarkt cijfers.nl)

1.3 Indicatie krapte op de arbeidsmarkt Nederland en Rivierenland 2006-2011

Het UWV WERKbedrijf geeft definities om de krapte op de arbeidsmarkt weer te geven, gebaseerd op de zogeheten krapte-indicator. Deze krapte-indicator wordt berekend door 'het aantal openstaande vacatures' (V) te delen door 'het aantal niet werkende werkzoekenden dat korter dan zes maanden ingeschreven staat' (A). De laatstgenoemde groep wordt ook wel de 'direct inzetbare werkzoekenden' genoemd.

Vanwege de representativiteit dient de som van V + A minimaal 25 waarnemingen te omvatten. Op het niveau van Rivierenland wordt dit aantal niet gehaald. Vandaar dat we in overzicht 1.5a en 1.5b slechts onderscheid maken tussen het lagere niveau (mbo-1/2) en het middelbare niveau (mbo-3/4). Voor de vergelijkbaarheid doen we dit ook voor Nederland. Hbo-5 (operatie-assistent) wordt niet meegeteld, omdat vacatures voor hoger opgeleiden bij het UWV WERKbedrijf ondervertegenwoordigd zijn. Voor de kraptebepaling (V gedeeld door A) van de arbeidsmarkt hanteert het WERKbedrijf de volgende normen:

- zeer ruim (0 - 0,24)
- ruim (0,25 - 0,39)
- gemiddeld (0,40 - 0,54)
- krap (0,55 - 0,69)
- zeer krap (0,70 en hoger)

Lagere (para)medische en algemeen verzorgende beroepen (mbo-niveau 1-2)

In de periode van 2006 tot en met 2011 is de arbeidsmarkt voor zorgfuncties op mbo-niveau 1 en 2 in Nederland gemiddeld tot ruim te noemen. Er zijn twee tot drie keer meer 'direct inzetbare werkzoekenden' dan openstaande vacatures.

In Rivierenland is de arbeidsmarkt voor de zorgfuncties op de lagere functieniveaus, met uitzondering van 2009 en 2010 toen er krapte heerste, net als in de rest van Nederland gemiddeld tot (zeer) ruim te noemen. Er waren in die jaren zo'n twee tot vijf keer zo veel 'direct inzetbare werkzoekenden' dan openstaande vacatures. Ook in de jaren van krapte 2009 en 2010 waren er meer direct inzetbare werkzoekenden dan openstaande vacatures.

Middelbare algemene (para)medische en algemeen verzorgende beroepen (mbo-niveau 3-4)

De arbeidsmarkt voor zorgfuncties op mbo-niveau 3 en 4 is in Nederland krappere dan op de lagere functieniveaus in de periode van 2006 tot en met 2011. Met uitzondering van de jaren 2007 en 2008, toen er grote krapte heerste, is de arbeidsmarkt te duiden als 'gemiddeld'. Dat houdt in dat er circa twee keer meer 'direct inzetbare werkzoekenden' dan openstaande vacatures zijn.

In Rivierenland was de arbeidsmarkt in 2006 en 2007 ruim en in de jaren erna tot en met 2011 (zeer) krap. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat ondanks de indicatie 'krap' tot 'zeer krap' er tussen 2008 en 2011 gemiddeld genomen ongeveer evenveel 'direct inzetbare werkzoekenden' als openstaande vacatures zijn. Uit de overzichten 1.3 en 1.4b blijkt dat er vooral krapte is bij de verzorgende beroepen en niet bij de (para)medische beroepen.

Overzicht 1.5a – Krapte-indicator in de maand mei, sector zorg in Nederland

Beroepsklasse	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Lagere (para)medische en algemeen verzorgende beroepen</i>						
• Openstaande vacatures	670	893	1268	1134	1648	1190
• Niet werkende werkzoekenden korter dan 6 maanden werkloos	2646	2323	2443	2940	3566	3454
• Krapte-indicator	ruim	ruim	gemiddeld	ruim	gemiddeld	ruim
<i>Middelbare algemene (para)medische en algemeen verzorgende beroepen (excl. operatie-assistent en ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis)</i>						
• Openstaande vacatures	1620	1861	1888	1576	1923	1621
• Niet werkende werkzoekenden korter dan 6 maanden werkloos	3148	2428	2362	2946	3616	3632
• Krapte-indicator	gemiddeld	zeer krap	zeer krap	gemiddeld	gemiddeld	gemiddeld

Overzicht 1.5b – Krapte-indicator in de maand mei, sector zorg in Rivierenland

Beroepsklasse	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Lagere (para)medische en algemeen verzorgende beroepen</i>						
• Openstaande vacatures	12	4	10	21	19	12
• Niet werkende werkzoekenden korter dan 6 maanden werkloos	31	19	22	23	33	43
• Krapte-indicator	ruim	zeer ruim	gemiddeld	zeer krap	krap	ruim
<i>Middelbare algemene (para)medische en algemeen verzorgende beroepen (excl. operatie-assistent en ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis)</i>						
• Openstaande vacatures	10	6	12	30	34	26
• Niet werkende werkzoekenden korter dan 6 maanden werkloos	34	21	17	39	27	38
• Krapte-indicator	ruim	ruim	zeer krap	zeer krap	zeer krap	krap

2 Blik op de toekomst: demografie & vraag en aanbod op de arbeidsmarkt

In dit hoofdstuk richten we onze blik op de toekomst. Vanwege de verwachte grote invloed van de demografische ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de zorg en welzijn wordt in paragraaf 2.1 afgetrapt met een prognose van de demografische bevolkingsopbouw in Rivierenland en Nederland.

In paragraaf 2.2 worden prognoses gemaakt van de vraag naar werknemers in Rivierenland in de sector zorg en welzijn voor de periode 2012 tot en met 2015. De demografische ontwikkelingen worden meegenomen in de prognoses.

In paragraaf 2.3 wordt het arbeidsaanbod in Rivierenland in de sector zorg en welzijn anno 2011 uiteengezet per branche.

Met behulp van de prognoses en gegevens uit paragraaf 2.2 en paragraaf 2.3 wordt in paragraaf 2.4 een schatting gemaakt van het benodigde arbeidsaanbod tot en met 2015 voor de sector zorg en welzijn in Rivierenland.

In paragraaf 2.5 wordt uiteengezet uit welke bronnen werkgevers in de zorg en welzijn in Nederland hun nieuwe werknemers halen. In deze paragraaf wordt specifiek ingegaan op het potentieel van zij-instroom.

2.1 Demografie

2.1.1 Demografische gegevens Rivierenland (1/11)

Overzicht 2.1 – Bevolkingsprognose Rivierenland naar leeftijdscategorie

	2011	2015	2020	2025	2030	2035	2040
0-15 jaar	52.325	48.758	44.143	42.884	43.325	44.133	44.182
16-22 jaar	22.043	22.067	22.554	20.064	18.324	17.991	18.352
23-59 jaar	124.572	120.919	116.891	112.370	107.629	105.338	105.791
60-95 jaar	52.599	58.305	65.589	73.284	79.894	82.835	81.505
Totaal Rivierenland	251.539	250.049	249.177	248.602	249.172	250.297	249.830

Bron – Planbureau voor de Leefomgeving, bewerking KBA

Aantal jongeren 0-15 jaar daalt

Het aantal jongeren tot 16 jaar in Rivierenland daalt volgens het Planbureau voor de Leefomgeving tussen 2011 en 2040 van 52.325 naar 44.182.

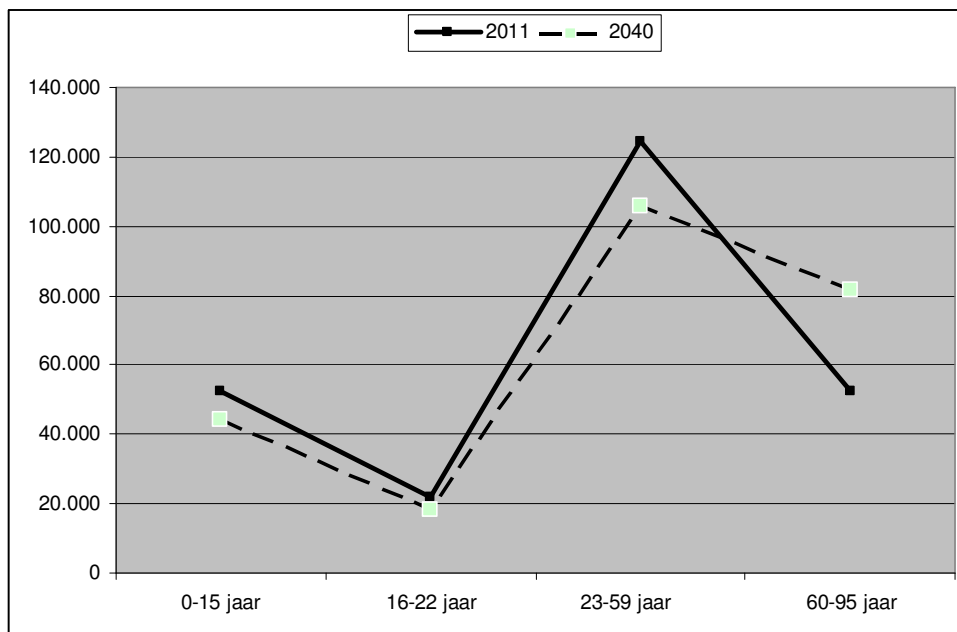
Het aandeel jongeren op de totale bevolking van Rivierenland daalt tussen 2011 en 2040 van 20,8 procent naar 17,7 procent.

Aantal jongeren 16-22 jaar daalt

Het aantal jongeren van 16 tot en met 22 jaar daalt volgens deze prognose tussen 2011 en 2040 van 21.806 naar 18.352.

Het aandeel jongeren op de totale bevolking van Rivierenland daalt tussen 2011 en 2040 van 8,7 procent naar 7,3 procent.

Grafiek 2.1 – Bevolkingsprognose Rivierenland naar leeftijdscategorie

Bron – Planbureau voor de Leefomgeving, bewerking KBA

Aantal volwassenen 23-59 jaar daalt

Het aantal volwassenen in de leeftijdscategorie 23 tot en met 59 jaar daalt van 125.695 naar 105.791 tussen 2011 en 2040.

Het aandeel volwassenen op de totale bevolking van Rivierenland daalt tussen 2011 en 2040 van 49,9 procent naar 42,3 procent.

Aantal ouderen 60 jaar en ouder stijgt

Het aantal ouderen (60+) stijgt in Rivierenland absoluut van 51.141 personen in 2011 naar 81.505 personen in 2040.

Het aandeel ouderen op de totale bevolking van Rivierenland stijgt tussen 2011 en 2040 van 20,3 procent naar 32,6 procent.

Rivierenland ontgroent en vergrijst

Grafiek 2.1 laat duidelijk zien dat de regio Rivierenland te maken krijgt met zowel ontgroening als vergrijzing. Het aantal jongeren (16-22 jaar) en volwassenen (23-59 jaar) blijft gestaag dalen, met als gevolg dat de potentiële beroepsbevolking daalt. Uit overzicht 2.1 blijkt dat deze trend zich voort zal zetten tot circa 2035. Daarna stabiliseren de diverse leeftijdsgroepen in grootte.

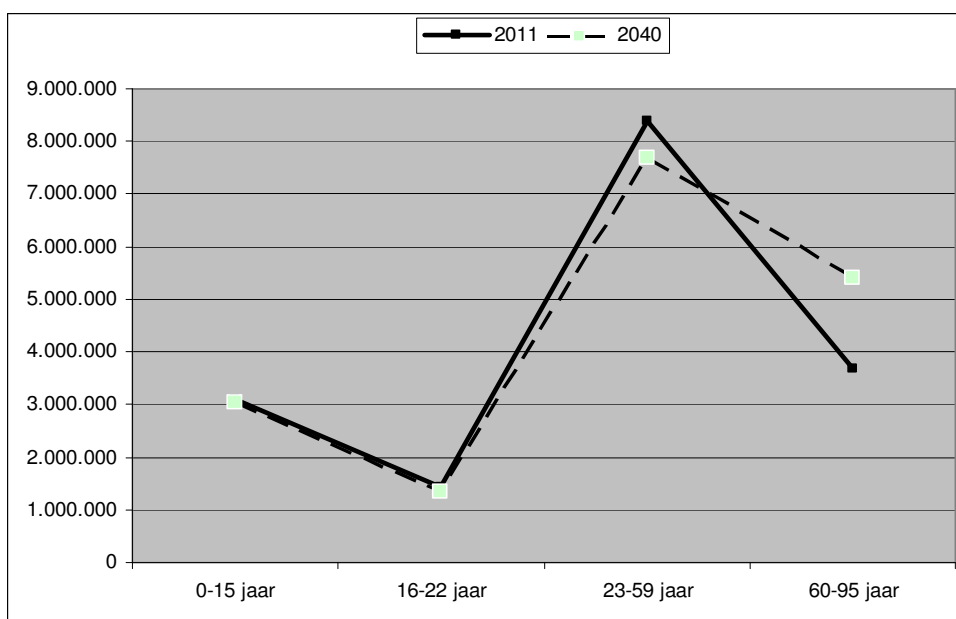
2.1.2 Demografische gegevens Nederland (1)

Overzicht 2.2 – Bevolkingsprognose Nederland naar leeftijdscategorie

	2011	2015	2020	2025	2030	2035	2040
0-15 jaar	3.086.154	3.024.450	2.928.560	2.934.324	2.985.763	3.030.482	3.031.048
16-22 jaar	1.424.398	1.414.803	1.448.552	1.381.575	1.320.211	1.318.414	1.350.315
23-59 jaar	8.380.046	8.306.878	8.170.725	7.989.349	7.791.155	7.662.704	7.692.322
60-95 jaar	3.694.684	4.032.936	4.465.789	4.915.822	5.283.151	5.457.845	5.400.132
Totaal Nederland	16.585.282	16.779.067	17.013.626	17.221.070	17.380.280	17.469.445	17.473.817

Bron – Planbureau voor de Leefomgeving, bewerking KBA

Grafiek 2.2 – Bevolkingsprognose Nederland naar leeftijdscategorie

Bron – Planbureau voor de Leefomgeving, bewerking KBA

Aantal jongeren 0-15 jaar daalt tot 2020 en zal daarna weer stijgen

Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving daalt het aantal jongeren tot 16 jaar tot 2040 met circa 50.000 (1,8%). Uit overzicht 2.1 wordt duidelijk dat we twee periodes moeten onderscheiden. Eerst een periode van sterke daling in de komende 10 jaar: het aantal jongeren tot 16 jaar in Nederland daalt met ruim 150.000 jongeren (5,1%). Vervolgens een periode van stijging tussen 2020 en 2040 van bijna 100.000 jongeren tot 16 jaar.

Het aandeel jongeren tot 16 jaar op de totale Nederlandse bevolking daalt tussen 2011 en 2040 van 18,6 procent naar 17,3 procent.

Aantal jongeren 16-22 jaar daalt, met name tussen 2020 en 2035

Het aantal jongeren in Nederland tussen de 16 en 23 jaar daalt tussen 2011 en 2040 met bijna 75.000 (5,2%). De komende 10 jaar zal het aantal ongeveer gelijk blijven. Tussen 2020 en 2035

daalt het aantal jongeren tussen de 16 en 23 jaar sterk, waarna een periode van stijging aanbreekt.

Het aandeel jongeren 16-22 jaar op de totale Nederlandse bevolking daalt tussen 2011 en 2040 van 8,6 procent naar 7,7 procent.

Aantal volwassenen 23-59 jaar daalt

De prognose van het Planbureau van de Leefomgeving laat zien dat het aantal volwassen in de leeftijd van 23 tot en met 59 jaar in de periode 2011-2040 daalt van bijna 8,4 miljoen personen naar bijna 7,7 miljoen personen.

Het aandeel volwassenen op de totale Nederlandse bevolking daalt tussen 2011 en 2040 van 50,5 procent naar 44,0 procent.

Aantal ouderen 60 jaar en ouder stijgt

Het aantal ouderen (60 jaar en ouder) neemt tussen 2011 en 2040 toe van ongeveer 3,7 miljoen personen in 2011 tot ruim 5,4 miljoen in 2040.

Het aandeel ouderen op de totale Nederlandse bevolking neemt toe tussen 2011 en 2040 van 22,3 procent naar 30,9 procent.

Nederland ontgroent en vergrijst

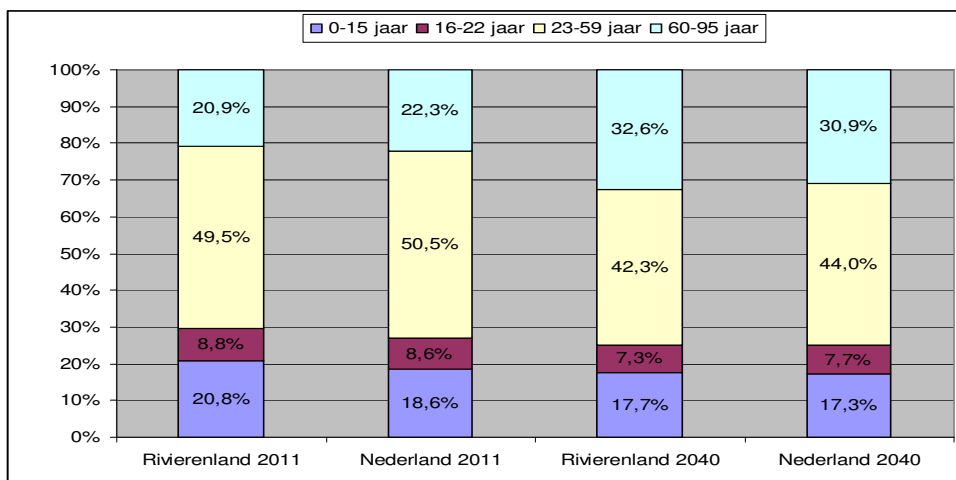
Grafiek 2.2 laat duidelijk zien dat Nederland te maken krijgt met vergrijzing. Ook van ontgroening is sprake, hoewel in mindere mate. Het aantal jongeren (16-22 jaar) en volwassenen (23-59 jaar) daalt, met als gevolg dat de potentiële beroepsbevolking daalt. Uit overzicht 2.2 blijkt dat deze trend zich voort zal zetten tot circa 2035.

2.1.3 Demografische ontwikkelingen: Rivierenland versus Nederland (1/11)

Rivierenland ontgroent en vergrijst sterker dan gemiddeld in Nederland

In Rivierenland is er anno 2011 een groter aandeel jongeren tot 23 jaar dan landelijk het geval is (29,6% versus 27,2%) en een lager aandeel 60-plussers (20,9% versus 22,3%). In 2040 zal het aandeel jongeren tot 23 jaar in Rivierenland ongeveer gelijk aan Nederland als geheel zijn (25,0%), terwijl het aandeel ouderen groter is dan landelijk (32,6% versus 30,9%). Dit houdt in dat de ontgroening en vergrijzing in Rivierenland de komende 30 jaar sterker zijn ten opzichte van het landelijke beeld.

Grafiek 2.3 – Bevolkingsopbouw Rivierenland versus Nederland, 2011 en 2040

Bron – Planbureau voor de Leefomgeving, bewerking KBA

2.2 Prognoses van de vraag naar werknemers in de zorg en welzijn in Rivierenland 2012-2015 (2/11)

Ontgroening en vergrijzing hebben op de arbeidsmarkt primair drie effecten.

Door het toenemende aantal ouderen neemt de zorgvraag toe², waardoor er - als alle andere factoren gelijk blijven - meer werknemers nodig zijn om dit op te vangen. Het eerste effect is dat de *uitbreidingsvraag zal toenemen*.

Ten tweede zal de *vervangingsvraag toenemen*, omdat het aantal werknemers dat met pensioen gaat en vervangen moet worden door de vergrijzing stijgt.

Ten derde neemt door de ontgroening het totaal aantal schoolverlaters af en daarmee het aantal toetreders tot de arbeidsmarkt.

In deze paragraaf richten we ons op de eerste twee effecten en daarmee op de vraagzijde van de arbeidsmarkt. Het effect op het totaal aantal schoolverlaters (aanbodzijde) zal in de deelrapportage over in-, door- en uitstroom aan de orde komen.

Gebruikte methode om de uitbreidings- en vervangingsvraag voor Nederland te voorspellen

De sterkte van de effecten van ontgroening en vergrijzing op de arbeidsmarkt is lastig te voorspellen. In het verleden heeft met name Prismant met haar programma RegioMarge gepoogd de toekomstige arbeidsmarkt in de zorg en welzijn op landelijk niveau te voorspellen. In de Prismant voorspellingen is rekening gehouden met het totaal van effecten dat een rol speelt op de vraag naar werknemers. De uitbreidingsvraag omvat dus ook de effecten van bijvoorbeeld de toenemende arbeidsproductiviteit en technologische innovatie op de vraag naar arbeid in zorg en welzijn.

In de prognoses van de uitbreidingsvraag onderscheidt Prismant twee scenario's. Een hoog scenario, waarbij vanuit wordt gegaan dat reeds beschikbare financiële middelen door zorginstanties omgezet worden in te vervullen vacatures. Bij het lage scenario gaat Prismant er vanuit dat niet alle beschikbare middelen worden omgezet in werkgelegenheid, maar dat er ook *eigen*

² Algemeen wordt aangenomen dat ouderen een grotere zorgbehoefte hebben dan jongeren.

vermogen wordt gevormd, dat er compensatie voor tekortschietende tarieven wordt gevonden, prijseffecten van elders wordt opgelost et cetera”.

Gebruikte methode om de uitbreidings- en vervangingsvraag voor Rivierenland te voorspellen

Als basis voor de prognose van de jaarlijkse uitbreidings- en vervangingsvraag in Rivierenland gelden de landelijke prognoses uit RegioMarge.

Naar aanleiding van verschillen in demografische ontwikkelingen tussen Nederland en Rivierenland wordt een prognose voor de *uitbreidingsvraag* in Rivierenland opgesteld. Ook verschillen in overige dan demografische ontwikkelingen kunnen aanleiding geven om de uitbreidingsvraag voor Rivierenland aan te passen.

De grootste invloed op de vervangingsvraag is de uitstroom van oudere werknemers. Voor de Rivierenland prognose van de *vervangingsvraag* is daarom gekeken naar verschillen in leeftijdsopbouw van werknemers in de zorg en welzijn tussen Nederland in Rivierenland.

De prognoses voor Nederland en Rivierenland worden in overzicht 2.3a weergegeven voor de jaarlijkse uitbreidingsvraag en in overzicht 2.3b voor de jaarlijkse vervangingsvraag.

Overzicht 2.3a – Prognose jaarlijkse uitbreidingsvraag (%) in de zorg en welzijn 2012-2015

	Nederland*		Rivierenland**	
	Laag scenario	Hoog scenario	Laag scenario	Hoog scenario
Ziekenhuizen	1,0	1,0	1,2	1,2
GGZ	2,5	2,5	2,7	2,7
Gehandicaptenzorg	2,0	2,0	2,2	2,2
Verpleeg- en verzorgingshuizen	1,3	1,3	1,5	1,5
Thuiszorg***	0,3	1,0	0,5	1,2
WMD	-1,0	0,0	-0,8	0,2
Jeugdzorg	2,4	3,4	2,6	3,6
Kinderopvang	4,3	5,3	4,5	5,5

* Bron – Prismant (RegioMarge 2009), op basis van het langjarige gemiddelde voor 2012 en verder. Voor meerdere branches is er wat betreft het langjarige gemiddelde geen onderscheid tussen het lage en hoge scenario.

** Gebaseerd op uitbreidingsvraag voor Nederland in combinatie met demografische en overige ontwikkelingen.

Demografische ontwikkelingen: Het aantal ouderen (60+) stijgt in Rivierenland meer dan in Nederland als geheel. De stijging tussen 2011 en 2015 bedraagt bijna 11% in Rivierenland tegenover ruim 9% in Nederland. Tot 2040 is dit 60% versus 45%. Méér ouderen betekent gemiddeld een hogere zorgvraag en daarmee een hogere vraag naar werknemers. Het is reëel om voor Rivierenland daar waar het betrekking heeft op de zorg voor ouderen **een hogere uitbreidingsvraag** te verwachten **dan voor Nederland als geheel**. We stellen de uitbreidingsvraag voor Rivierenland 0,2%-punt hoger dan voor Nederland.

Gezondheidsontwikkelingen: Rivierenland kent een relatief ongezonde bevolking (GGD Rivierenland / APE, 2010). Dit geeft echter geen aanleiding de uitbreidingsvraag voor Rivierenland aan te passen. Hier zijn twee redenen voor: a) het aanbod van zorg zou reeds ingespeeld moeten zijn op de gezondheidsachterstanden van Rivierenland, aangezien “Rivierenland van oudsher een regio is die kampt met een relatief ongezonde bevolking”, b) “Rivierenland wijkt niet af van het Nederlandse gemiddelde bij het zorggebruik”.

*** Prismant maakt in haar prognoses voor de thuiszorg onderscheid tussen AWBZ, kraamzorg en Wmo. De drie prognoses zijn in dit overzicht gemiddeld, zodat één prognose voor de gehele thuiszorgbranche wordt verkregen.

Overzicht 2.3b – Prognose jaarlijkse vervangingsvraag (%) in de zorg en welzijn 2012-2015

	Nederland*	Rivierenland**
Ziekenhuizen	4,1	4,1
GGZ	4,3	4,3
Gehandicaptenzorg	4,2	4,2
Verpleeg- en verzorgingshuizen	4,9	4,9
Thuiszorg	6,6	6,6
WMD	5,5	5,5
Jeugdzorg	5,6	5,6
Kinderopvang	6,0	6,0

* Bron – Prismant (RegioMarge 2009), op basis van de verwachte nettoverloop voor 2009-2011. voor deze drie jaren is het nettoverloop gelijk. Hier wordt aangenomen dat deze voor de periode 2012-2015 identiek is aan de periode 2009-2011. Aangenomen wordt dat de deeltijdfactor en het ziekteverzuim gelijk blijven.

** Gebaseerd op vervangingsvraag voor Nederland in combinatie met cijfers Prismant over de leeftijdsopbouw in de sector zorg en welzijn in Nederland en Nijmegen/Rivierenland (Regioportret Zorg en Welzijn Nijmegen Rivierenland, Utrecht, 28 september 2009). In de regio Rivierenland plus regio Nijmegen zijn iets meer vijftigplussers actief als werknemer in de zorg en welzijn. In 2008 zo'n 28,5% versus 27,9%. Naar verwachting wordt dit verschil nog iets groter. Gezien de kleine verschillen en de onbekende invloed van de regio Nijmegen in deze cijfers gaan we voor Rivierenland uit van **dezelfde prognoses voor vervangingsvraag als voor Nederland als geheel**.

2.3 Actuele aanbod van werknemers in de zorg en welzijn in Rivierenland anno 2011 (5)

De potentiële beroepsbevolking bestaat uit alle personen tussen de 15 en 65 jaar, in 2011 zijn dit in Rivierenland 167.674 personen. Naar verwachting daalt dit tot 164.676 personen in 2015. In 2011 zijn 99.490 personen uit Rivierenland minstens 12 uur per week werkzaam. De netto participatiegraad (= aandeel werkenden van de potentiële beroepsbevolking) is 59,3 procent. Anno 2011 zijn circa 10.400 personen werkzaam in de sector 'gezondheidszorg' in Rivierenland, dat is 6,2 procent van de potentiële beroepsbevolking. De genoemde cijfers zijn afkomstig van www.arbeidsmarkt gelderland.nl, een initiatief van de provincie Gelderland³.

In 2011 zijn circa 10.400 mensen (>12 uur per week) werkzaam in de sector gezondheidszorg in Rivierenland. De cijfers zijn niet nader uitgesplitst naar beroepsgroepen of branches. Met behulp van regionale Prismant cijfers uit 2009⁴ is in overzicht 2.4 een schatting gemaakt van het aantal werkzame personen naar branche voor de regio Rivierenland. De Prismant cijfers zijn in de eerste kolom weergegeven en zijn reeds naar branche verdeeld. Het betreft echter cijfers voor de regio Rivierenland plus Nijmegen voor het jaar 2008. Om de cijfers voor Rivierenland in 2011 te schatten is een bewerking nodig. Er wordt aangenomen dat het aandeel werkzame personen per branche gelijk is voor Rivierenland als voor Nijmegen/Rivierenland en dat deze onveranderd is gebleven tussen 2008 en 2011. In de tweede kolom is het aandeel per branche weergegeven. Deze percentages zijn vervolgens losgelaten op het totaal aantal werkzame personen in de zorg en welzijn in Rivierenland in 2011 (=10.400).

3 De site brengt meerdere bronnen bij elkaar, zoals CBS, Primos Prognose ABF Research, Provincie Gelderland / Bureau Economisch Onderzoek / Provinciale Werkgelegenheidsenquête/Lisa.

4 Prismant (2009), "Regioportret Zorg en Welzijn Nijmegen Rivierenland", Utrecht, 28 september 2009.

Overzicht 2.4 – De situatie voor het in dienst komen bij de huidige werkgever in %

	Werkzame personen 2008 Nijmegen/Rivierenland ^a	Aandeel werkzame personen per branche	Werkzame personen 2011 Rivierenland ^b
Ziekenhuizen	14.401	35,1%	3.650
GGZ	2.327	5,7%	590
Gehandicaptenzorg	5.181	12,6%	1.310
Verpleeg- en verzorgingshuizen	6.151	15,0%	1.560
Thuiszorg	6.568	16,0%	1.670
WMD	2.512	6,1%	640
Jeugdzorg	1.227	3,0%	310
Kinderopvang	2.647	6,5%	670
Totaal	41.014	100%	10.400^c

* Bron: Prismant (2009), "Regioportret Zorg en Welzijn Nijmegen Rivierenland", Utrecht, 28 september 2009. Deze cijfers komen waarschijnlijk op korte termijn beschikbaar op www.azwinfo.nl. Het is nog niet bekend of dan ook regionale informatie voor alléén Rivierenland (dus zonder regio Nijmegen) beschikbaar komt.

** Aanname: het aandeel werkzame personen per branche is in Rivierenland gelijk aan de regio Nijmegen plus Rivierenland en is niet veranderd in de periode 2008-2011.

*** Bron: www.arbeidsmarkt gelderland.nl.

2.4 Benodigde arbeidsaanbod Rivierenland tot en met 2015: toekomstscenario's (5)

Uit het voorgaande weten we voor Rivierenland het huidige aantal werkenden per branche (paragraaf 2.3) en de uitbreidings- en vervangingsvraag per branche tot en met 2015 (paragraaf 2.2). Door deze gegevens te combineren wordt per jaar (2012 tot en met 2015) vastgesteld:

- het aantal werkzame personen per branche (overzichten 2.5a en 2.5b);
- de uitbreidingsvraag per branche (overzichten 2.6a en 2.6b);
- de vervangingsvraag per branche (overzichten 2.7a en 2.7b);
- de totale vraag naar arbeid per branche (overzichten 2.8a en 2.8b) en per kwalificatie (overzichten 2.8c en 2.8d).

Uiteindelijk wordt dan duidelijk hoeveel extra werknemers de sector zorg en welzijn moet aantrekken om het verloop van werknemers en de extra vraag naar zorg op te vangen. Het betreft hier een ruwe schatting die met veel onzekerheden en aannames gepaard gaat. We houden het lage en hoge scenario uit paragraaf 2.2 aan.

De overzichten 2.5a en 2.5b zijn verkregen door het aantal werkzame personen uit overzicht 2.4 te vermenigvuldigen met de uitbreidingsvraagpercentages uit overzicht 2.3a.

Overzicht 2.5a – Werkzame personen zorg en welzijn Rivierenland 2011-2015 per branche: laag scenario

Laag scenario	Werkzame personen 2011	Werkzame personen 2012	Werkzame personen 2013	Werkzame personen 2014	Werkzame personen 2015
Ziekenhuizen	3.650	3.694	3.738	3.783	3.828
GGZ	590	606	622	639	656
Gehandicaptenzorg	1.310	1.339	1.368	1.398	1.429
Verpleeg- en verzorgingshuizen	1.560	1.583	1.607	1.631	1.656
Thuiszorg	1.670	1.678	1.687	1.695	1.704
WMD	640	635	630	625	620
Jeugdzorg	310	318	326	335	344
Kinderopvang	670	700	732	765	799
Totaal	10.400	10.553	10.710	10.871	11.036

Overzicht 2.5b – Werkzame personen zorg en welzijn 2011-2015 Rivierenland per branche: hoog scenario

Hoog scenario	Werkzame personen 2011	Werkzame personen 2012	Werkzame personen 2013	Werkzame personen 2014	Werkzame personen 2015
Ziekenhuizen	3.650	3.694	3.738	3.783	3.828
GGZ	590	606	622	639	656
Gehandicaptenzorg	1.310	1.339	1.368	1.398	1.429
Verpleeg- en verzorgingshuizen	1.560	1.583	1.607	1.631	1.656
Thuiszorg	1.670	1.690	1.710	1.731	1.752
WMD	640	641	643	644	645
Jeugdzorg	310	321	333	345	357
Kinderopvang	670	707	746	787	830
Totaal	10.400	10.581	10.767	10.958	11.153

Volgens deze prognose zullen in 2015 naar verwachting tussen de 11.036 (laag scenario) en 11.153 personen (hoog scenario) werkzaam zijn in de zorg en welzijn in Rivierenland. Dit is 6,7 à 6,8 procent van de potentiële beroepsbevolking in 2015 (=164.676)⁵. In 2011 is dit 6,2 procent (10.400/167.674).

In de overzichten 2.6a en 2.6b is de uitbreidingsvraag weergegeven. Voorbeeld: de uitbreidingsvraag voor 2012 is bepaald door het aantal werkzame personen in 2011 af te trekken van het aantal werkzame personen in 2012, zie overzichten 2.5a en 2.5b.

De uitbreidingsvraag bestaat naar verwachting in het lage scenario per jaar uit 153 tot 164 personen en in het hoge scenario uit 181 tot 196 personen.

5 Cijfers over de beroepsbevolking zijn afkomstig van www.arbeidsmarkt gelderland.nl.

Overzicht 2.6a – *Uitbreidingsvraag zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015 per branche: laag scenario*

Laag scenario	Uitbreidingsvraag 2012	Uitbreidingsvraag 2013	Uitbreidingsvraag 2014	Uitbreidingsvraag 2015
Ziekenhuizen	44	44	45	45
GGZ	16	16	17	17
Gehandicaptenzorg	29	29	30	31
Verpleeg- en verzorgingshuizen	23	24	24	24
Thuiszorg	8	8	8	8
WMD	-5	-5	-5	-5
Jeugdzorg	8	8	8	9
Kinderopvang	30	32	33	34
Totaal	153	157	161	164

Overzicht 2.6b – *Uitbreidingsvraag zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015 per branche: hoog scenario*

Hoog scenario	Uitbreidingsvraag 2012	Uitbreidingsvraag 2013	Uitbreidingsvraag 2014	Uitbreidingsvraag 2015
Ziekenhuizen	44	44	45	45
GGZ	16	16	17	17
Gehandicaptenzorg	29	29	30	31
Verpleeg- en verzorgingshuizen	23	24	24	24
Thuiszorg	20	20	21	21
WMD	1	1	1	1
Jeugdzorg	11	12	12	12
Kinderopvang	37	39	41	43
Totaal	181	186	191	196

In overzichten 2.7a en 2.7b is de vervangingsvraag voor de periode 2012 tot en met 2015 weergegeven. Voorbeeld: de vervangingsvraag voor 2012 is bepaald door het aantal werkzame personen in 2011 uit de overzichten 2.5a en 2.5b te vermenigvuldigen met de vervangingsvraagpercentages uit overzicht 2.3b.

Voor de vervangingsvraag is er nauwelijks verschil tussen het lage en hoge scenario. Naar verwachting bestaat de vervangingsvraag in het lage scenario jaarlijks uit 509 tot 532 personen en in het hoge scenario uit 509 tot 537 personen.

Overzicht 2.7a – Vervangingsvraag zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015 per branche: laag scenario

Laag scenario	Vervangingsvraag 2012	Vervangingsvraag 2013	Vervangingsvraag 2014	Vervangingsvraag 2015
Ziekenhuizen	150	151	153	155
GGZ	25	26	27	27
Gehandicaptenzorg	55	56	57	59
Verpleeg- en verzorgingshuizen	76	78	79	80
Thuiszorg	110	111	111	112
WMD	35	35	35	34
Jeugdzorg	17	18	18	19
Kinderopvang	40	42	44	46
Totaal	509	517	524	532

Overzicht 2.7b – Vervangingsvraag zorg en welzijn Rivierenland 2011-2015 per branche: hoog scenario

Hoog scenario	Vervangingsvraag 2012	Vervangingsvraag 2013	Vervangingsvraag 2014	Vervangingsvraag 2015
Ziekenhuizen	150	151	153	155
GGZ	25	26	27	27
Gehandicaptenzorg	55	56	57	59
Verpleeg- en verzorgingshuizen	76	78	79	80
Thuiszorg	110	112	113	114
WMD	35	35	35	35
Jeugdzorg	17	18	19	19
Kinderopvang	40	42	45	47
Totaal	509	519	528	537

De totale jaarlijkse arbeidsvraag voor de sector zorg en welzijn in Rivierenland is bepaald door de uitbreidingsvraag uit de overzichten 2.6a en 2.6b en de vervangingsvraag uit de overzichten 2.7a en 2.7b bij elkaar op te tellen. In de overzichten 2.8a en 2.8b zijn de resultaten per branche hiervan te zien.

Het is belangrijk hierbij op te merken dat het gaat om de totale vraag naar arbeid voor de gehele sector zorg en welzijn. Dit is dus inclusief functies op universitair niveau en meer technische functies in de zorg en welzijn. Daarom zijn de overzichten 2.8a en 2.8b ook omgerekend naar kwalificaties, zie overzichten 2.8c en 2.8d.

De totale arbeidsvraag bestaat in Rivierenland in de periode 2012 tot en met 2015 in het lage scenario jaarlijks uit 663 tot 697 personen en in het hoge scenario uit 691 tot 733 personen.

Overzicht 2.8a – Totale arbeidsvraag (uitbreidingsvraag + vervangingsvraag) zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015 per branche: laag scenario

Laag scenario	Totale vraag 2012	Totale vraag 2013	Totale vraag 2014	Totale vraag 2015
Ziekenhuizen	193	196	198	200
GGZ	41	42	44	45
Gehandicaptenzorg	84	86	88	89
Verpleeg- en verzorgingshuizen	100	101	103	104
Thuiszorg	119	119	120	120
WMD	30	30	30	29
Jeugdzorg	25	26	27	27
Kinderopvang	70	74	77	80
Totaal	663	674	685	697

Overzicht 2.8b – Totale arbeidsvraag (uitbreidingsvraag + vervangingsvraag) zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015 per branche: hoog scenario

Hoog scenario	Totale vraag 2012	Totale vraag 2013	Totale vraag 2014	Totale vraag 2015
Ziekenhuizen	193	196	198	200
GGZ	41	42	44	45
Gehandicaptenzorg	84	86	88	89
Verpleeg- en verzorgingshuizen	100	101	103	104
Thuiszorg	130	132	133	135
WMD	36	37	37	37
Jeugdzorg	29	30	31	32
Kinderopvang	77	81	86	90
Totaal	691	704	719	733

De totale arbeidsvraag per branche is omgerekend naar kwalificaties, zie overzichten 2.8c en 2.8d. De totale arbeidsvraag in de voor de Academie Zorg en Welzijn Rivierenland relevante kwalificaties bestaat in de periode 2012 tot en met 2015 in het lage scenario jaarlijks uit 326 tot 343 personen en in het hoge scenario uit 340 tot 361 personen.

Voor de omrekening van branches naar kwalificaties is een conversietabel nodig die weergeeft hoeveel werknemers per branche in een bepaalde kwalificatie werkzaam zijn. In bijlage 2 is de gebruikte conversietabel weergegeven. Deze tabel is gebaseerd op de werkgelegenheid voor Nederland in 2009. Hier wordt aangenomen dat het aandeel van een kwalificatie in een branche onveranderd blijft tussen 2009 en 2015 en dat dat voor Rivierenland identiek is aan dat in Nederland.

Overzicht 2.8c – Totale arbeidsvraag (uitbreidingsvraag + vervangingsvraag) zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015 naar kwalificatie: laag scenario

Laag scenario	Totale vraag 2012	Totale vraag 2013	Totale vraag 2014	Totale vraag 2015
Verpleegkundige (niv. 5)	29	29	30	30
Verpleegkundige (niv. 4)	72	74	75	76
Verzorgende (niv. 3)	90	91	93	94
Helpende, incl. helpende welzijn (niv. 2)	22	22	22	23
Zorghulp (niv. 1)	19	19	19	20
Sociaal Pedagogische Hulpverlening (niv. 5)	14	14	15	15
SAW* (niv. 4)	34	34	35	36
SAW* (niv. 3)	32	32	33	33
Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (niv. 5)	15	15	16	16
Totaal bovenstaande kwalificaties	326	332	337	343
Anders	337	342	348	354
Totaal	663	674	685	697

* Prismant: "Onder SAW vallen alle sociaalagogische opleidingen: de 'oude' SPW opleidingen en de nieuwe opleidingen Medewerker maatschappelijke zorg, gehandicaptenzorg enz".

Overzicht 2.8d – Totale arbeidsvraag (uitbreidingsvraag + vervangingsvraag) zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015 naar kwalificatie: hoog scenario

Hoog scenario	Totale vraag 2012	Totale vraag 2013	Totale vraag 2014	Totale vraag 2015
Verpleegkundige (niv. 5)	30	30	31	32
Verpleegkundige (niv. 4)	76	77	79	80
Verzorgende (niv. 3)	93	95	97	99
Helpende, incl. helpende welzijn (niv. 2)	23	23	24	24
Zorghulp (niv. 1)	20	20	20	21
Sociaal Pedagogische Hulpverlening (niv. 5)	15	15	15	16
SAW* (niv. 4)	35	36	37	37
SAW* (niv. 3)	33	34	35	35
Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (niv. 5)	16	16	16	17
Totaal bovenstaande kwalificaties	340	346	354	361
Anders	351	358	365	372
Totaal	691	704	719	733

* Prismant: "Onder SAW vallen alle sociaalagogische opleidingen: de 'oude' SPW opleidingen en de nieuwe opleidingen Medewerker maatschappelijke zorg, gehandicaptenzorg et cetera".

2.5 Prognose arbeidsaanbod Rivierenland tot en met 2015 vanuit het beroepsonderwijs (8/9/10)

Prognose arbeidsaanbod 2012-2015 vanuit ROC Rivior sector Zorg en Welzijn

In overzicht 2.9 wordt een prognose gegeven van de verwachte jaarlijkse gediplomeerde uitstroom van de opleidingen in de sector Zorg en Welzijn van ROC Rivior voor de periode 2012-2015. Dit overzicht is afkomstig uit deelrapportage 2 “Zorg & Welzijn Rivierenland. In-, door- en uitstroom”.

De prognose voor de uitstroom wordt berekend door per opleiding de gemiddelde instroom in de laatste jaren te vermenigvuldigen met het intern rendement (het percentage van de opleidingsverlaters dat een diploma heeft behaald). Niet alle gediplomeerde opleidingsverlaters zullen toetreden tot de arbeidsmarkt. Een deel zal doorstuderen op het mbo of hbo. Door rekening te houden met deze percentages kunnen we een grove inschatting maken hoeveel gediplomeerden van ROC Rivior beschikbaar komen voor de arbeidsmarkt voor Zorg & Welzijn in Rivierenland (laatste kolom in overzicht 2.9). We gaan er daarbij van uit dat alle toetreders tot de arbeidsmarkt naar Rivierenland gaan. In werkelijkheid zal dit niet zo zijn, echter andersom zullen ook gediplomeerden van andere ROC's naar Rivierenland gaan om werk te vinden. De aanname is dat beide effecten ongeveer even groot zijn.

Naar verwachting zullen alle opleidingen bij elkaar opgeteld circa 155 gediplomeerden de arbeidsmarkt Rivierenland betreden. Dit is een grove schatting. Als we rekening houden met fluctuaties in de instroom tussen 2007 en 2010 – en veronderstellen dat het intern rendement en het deel van de gediplomeerden dat de arbeidsmarkt betreedt redelijk robuust zijn en derhalve niet veranderen – dan zal de jaarlijkse gediplomeerde uitstroom schommelen tussen de 140 en 190 personen.

Overzicht 2.9 – Prognose gediplomeerde uitstroom 2012-2015 naar de arbeidsmarkt Rivierenland per opleiding sector Zorg & Welzijn ROC Rivior

	Gem. instroom 2007-2010	Intern rendement '09-'10	Prognose jaarlijkse gediplomeerde uitstroom 2012-2015	Prognose jaarlijkse gedipl. uitstroom 2012-2015 naar arbeidsmarkt Rivierenland
Zorghulp 1	7	84%	6	3
Helpende zorg en welzijn 2	76	71%	54	27
Verzorgende 3	65	86%	55	47
Verpleegkundige 4	27	60%	16	16
PW 3 (incl. SPW 3)	35	79%	28	21
PW 4 (incl. SPW 4)	41	84%	34	26
MZ 3	20	31%	6	3
MZ 4	17	80%	13	10
Onderwijsassistent 4	14	76%	10	2
Totaal	302	74%	222	155

Prognose arbeidsaanbod 2012-2015 vanuit HAN sector Zorg en Welzijn

Op een gelijke wijze als voor ROC Rivor (vergelijk overzicht 2.9) is voor de drie HAN-opleidingen een prognose gemaakt van de jaarlijkse gediplomeerde uitstroom 2012-2015 naar de arbeidsmarkt, zie overzicht 2.10 en paragraaf 3.2.3 uit de tweede deelrapportage over in-, door- en uitstroom.

Let op!

Vooralsnog is geen goede schatting te maken van het aantal hbo-gediplomeerden dat zal toetreden tot de arbeidsmarkt voor zorg en welzijn in Rivierenland. Het lijkt wel duidelijk dat het maar om een klein deel zal gaan. De prognose in deze paragraaf heeft daarom betrekking op de uitstroom naar de arbeidsmarkt sec en niet specifiek naar die van Rivierenland.

Bij elkaar opgeteld leveren de drie opleidingen naar verwachting circa 743 gediplomeerden af die de arbeidsmarkt zullen betreden. Dit is een grove schatting. Als we rekening houden met fluctuaties in de instroom tussen 2007 en 2010, en wederom veronderstellen dat het intern rendement en het deel van de gediplomeerden dat de arbeidsmarkt betreedt redelijk robuust zijn (en derhalve niet zullen veranderen), dan zal de jaarlijkse gediplomeerde uitstroom schommelen tussen de 680 en 830 personen.

Overzicht 2.10 – Prognose gediplomeerde uitstroom 2012-2015 naar de arbeidsmarkt voor de opleidingen Verpleegkundige, SPH en MWD van de HAN

	Gem. instroom 2007-2010 ⁶	Gem. intern rendement '01-'05 ⁷	Prognose jaarlijkse gediplomeerde uitstroom 2012-2015	Prognose jaarlijkse gediplomeerde uitstroom 2012-2015 naar arbeidsmarkt (≠ Rivierenland!)
HAN – Verpleegkundige 5	357	59%	211	169
HAN – SPH 5	666	67%	446	379
HAN – MWD 5	333	66%	219	195
Totaal	1.356	65%	876	743

* Bron: HAN / www.hbo-raad.nl.

6 Jaarlijkse instroom is gebaseerd op het aantal actieve deelnemers op 1 oktober dat in het jaar voorafgaand aan 1 oktober is ingestroomd.

7 Aandeel van de ingestroomde deelnemers uit de cohorten '01-'02 tot en met '05-'06 dat binnen 5 jaar na instroom een eindexamen heeft behaald.

3 Vraag versus aanbod op de arbeidsmarkt zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015

3.1 Verwachte arbeidsvraag versus verwacht arbeidsaanbod vanuit beroepsonderwijs

In overzicht 3.1a en 3.1b zijn de prognoses van de arbeidsvraag en het arbeidsaanbod voor de betreffende kwalificaties in Rivierenland voor de periode 2012-2015 met elkaar vergeleken.

De *arbeidsvraag* is afkomstig uit de overzichten 2.8c en 2.8d, waarbij rekening wordt gehouden met een laag en een hoog scenario. Om de vergelijking overzichtelijk te houden is de jaarlijkse vraag naar arbeid niet per individueel jaar, maar voor het jaarlijkse gemiddelde in de periode 2012-2015 weergegeven.

Het gemiddelde jaarlijkse *arbeidsaanbod* vanuit het mbo komt uit overzicht 2.9. Voor wat betreft het hbo is nog geen goede schatting te maken van het te verwachten aanbod van arbeid. Ten eerste is niet duidelijk welk deel van de gediplomeerde uitstroom van de HAN (zie par. 2.5) de arbeidsmarkt van Rivierenland betreedt. Het zal zeer waarschijnlijk gaan om een beperkt deel. De concurrentie van de arbeidsmarkt voor zorg en welzijn in Arnhem e.o. en Nijmegen e.o. is, gezien het aanbod van zorginstellingen in deze gebieden en de aantrekkingskracht van de twee steden, naar verwachting immers erg groot. Ten tweede is niet duidelijk hoeveel gediplomeerde uitstromers van overige hogescholen de arbeidsmarkt van Rivierenland zullen betreden. De gediplomeerde uitstroom van overige hogescholen en het deel dat toetreedt tot de arbeidsmarkt van Rivierenland valt echter buiten het bereik van dit onderzoek.

Ruwe schatting van het arbeidsaanbod voor Rivierenland vanuit het hbo

In paragraaf 2.5 is aangehaald dat er vooralsnog geen goede schatting te maken is van het arbeidsaanbod vanuit het hbo voor de arbeidsmarkt Rivierenland. Om toch uitspraken te kunnen doen over de mate van discrepantie tussen vraag en aanbod voor de hbo-kwalificaties maken we hier een ruwe schatting van. We benadrukken hier dat het om een ruwe schatting gaat bedoeld om een gevoel te krijgen om wat voor aantallen het ongeveer gaat. We doen dit in twee stappen, namelijk door een schatting te maken van het voor Rivierenland beschikbare arbeidsaanbod vanuit a) de HAN en b) de overige hogescholen.

- a) We gaan ervan uit dat het deel van de gediplomeerde uitstroom van de HAN dat beschikbaar komt voor de arbeidsmarkt Rivierenland gelijk is aan het deel van hen dat woonachtig is in die regio. Uit gegevens van de HAN is achterhaald welk deel van de instroom in het jaar 2009 woonachtig is in Rivierenland. Vijf procent van de instromende studenten in de opleiding Verpleegkundige is woonachtig in Rivierenland, voor de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening is dit 1 procent en voor Maatschappelijk Werk en Dienstverlening 2 procent. Ervan uitgaande dat eenzelfde deel van de gediplomeerde uitstromers woonachtig is in Rivierenland en ook daar de arbeidsmarkt betreedt, dan zal de prognose van de uitstroom naar de arbeidsmarkt Rivierenland circa 16 gediplomeerden bedragen (*8 Verpleegkundige, 4 SPH en 4 MWD*).
- b) Aangenomen wordt dat de gediplomeerde uitstroom in de periode 2012-2015 vanuit alle overige hogescholen naar de arbeidsmarkt Rivierenland ongeveer even groot is als die van de HAN (*8 Verpleegkundige, 4 SPH en 4 MWD*).

Gegeven deze aannames bedraagt het totale arbeidsaanbod voor de regio Rivierenland in de periode 2012-2015 jaarlijks circa 32 gediplomeerden, waarvan 16 vanuit de opleiding Verpleegkundige, 8 vanuit SPH en 8 vanuit MWD. Deze aantallen zijn verwerkt in de overzichten 3.1a en 3.1b. Nogmaals wordt er op gewezen dat het hier gaat om een zeer ruwe schatting.

Overzicht 3.1a – Zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015: gemiddelde arbeidsvraag en gemiddeld arbeidsaanbod vanuit beroepsonderwijs naar kwalificatie (laag scenario)

Laag scenario	Gem. vraag 2012-2015	Gem. aanbod 2012-2015	Dekkingsgraad	Discrepantie (vraag - aanbod)
Verpleegkundige (niv. 5)	30	16	53%	14
Verpleegkundige (niv. 4)	74	16	22%	58
Verzorgende (niv. 3)	92	47	51%	45
Helpende, incl. helpende welzijn (niv. 2)	22	27	123%	-5
Zorghulp (niv. 1)	19	3	16%	16
Sociaal Pedagogische Hulpverlening (niv. 5)	15	8	53%	7
SAW* (niv. 4)	35	38	109%	-3
SAW* (niv. 3)	33	24	73%	9
Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (niv. 5)	16	8	50%	8
Totaal bovenstaande kwalificaties	336	187	56%	149

* Prismant: "Onder SAW vallen alle sociaalagogische opleidingen: de 'oude' SPW opleidingen en de nieuwe opleidingen Medewerker maatschappelijke zorg, gehandicaptenzorg enz".

Overzicht 3.1b – Zorg en welzijn Rivierenland 2012-2015: gemiddelde arbeidsvraag en gemiddeld arbeidsaanbod vanuit beroepsonderwijs naar kwalificatie (hoog scenario)

Hoog scenario	Gem. vraag 2012-2015	Gem. aanbod 2012-2015	Dekkingsgraad	Discrepantie (vraag - aanbod)
Verpleegkundige (niv. 5)	31	16	52%	15
Verpleegkundige (niv. 4)	78	16	21%	62
Verzorgende (niv. 3)	96	47	49%	49
Helpende, incl. helpende welzijn (niv. 2)	24	27	113%	-3
Zorghulp (niv. 1)	20	3	15%	17
Sociaal Pedagogische Hulpverlening (niv. 5)	15	8	53%	7
SAW* (niv. 4)	36	38	106%	-2
SAW* (niv. 3)	34	24	71%	10
Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (niv. 5)	16	8	50%	8
Totaal bovenstaande kwalificaties	350	187	53%	163

* Prismant: "Onder SAW vallen alle sociaalagogische opleidingen: de 'oude' SPW opleidingen en de nieuwe opleidingen Medewerker maatschappelijke zorg, gehandicaptenzorg et cetera".

Alle genoemde opleidingen dekken gezamenlijk in het lage scenario circa 56 procent (187/336) en in het hoge scenario 53 procent (187/350) van de gehele arbeidsvraag. Het verschilt echter nogal per opleiding hoe hoog deze 'dekkingsgraad' is. De dekkingsgraad is minder dan 25 procent voor de Verpleegkundige op mbo-niveau 4 en de Zorghulp op mbo-niveau 1. De dekkingsgraad is meer dan 100 procent voor de Sociaalagogische Werker op mbo-niveau 4 en de Helpende op mbo-niveau 2.

Naar absolute aantallen gekeken is vooral het aanbod van pas afgestudeerde Verpleegkundigen op mbo-niveau 4 en Verzorgenden op mbo-niveau 3 niet dekkend voor de vraag. Naast het aanbod vanuit het beroepsonderwijs zijn jaarlijks nog circa 60 Verpleegkundigen 4 en circa 47 Verzorgenden 3 nodig.

3.2 Arbeidsaanbod vanuit overige bronnen dan beroepsonderwijs

Het arbeidsaanbod wordt niet alleen gevormd door afgestudeerden uit het onderwijs, maar ook door bijvoorbeeld werklozen, herintreders, zij-instromers. Prismant heeft in de RegioMarge 2009 in kaart gebracht vanuit welke situatie nieuwe werknemers de sector zorg en welzijn bereiken. De gegevens zijn afkomstig uit het werknemersonderzoek 2007, zie overzicht 3.2. De doorstroom binnen de zorg en welzijn is uit de originele cijfers gefilterd, overeenkomstig de gebruikte definitie voor de vervangingsvraag naar arbeid (= nettoverloop en niet brutoverloop). Omdat gegevens op regionaal niveau ontbreken, gaan we er vanuit dat de in overzicht 3.2 gepresenteerde landelijke situatie ongeveer gelijk is aan die van Rivierenland.

Circa een derde stroomt in vanuit de scholen, 15 procent vanuit een niet-werkende situatie *zonder* uitkering (herintreders/nuggers/inactieven), 11 procent vanuit een niet-werkende situatie *met* uitkering en 8 procent werkt via een uitzend- of detacheringbureau.

De zij-instroom van werknemers buiten de sector zorg en welzijn in Nederland bedraagt 11 procent. Zij-instroom kan ook betekenen dat werknemers vanuit het buitenland instromen. In overzicht 3.2 wordt deze groep geschaard onder de categorie 'overig'.

Verder concludeert Prismant in een nadere analyse dat:

- hoe hoger het beroepsniveau, hoe groter en belangrijker de instroom vanuit school is;
- hoe lager het beroepsniveau, hoe groter en belangrijker de instroom van niet-werkenden (werklozen, nuggers/herintreders/inactieven) is;
- hoe lager het beroepsniveau, hoe belangrijker de zij-instroom van werkenden buiten de sector zorg en welzijn is.

Overzicht 3.2 – De situatie voor het in dienst komen bij de huidige werkgever in Nederland in %

	Zieken- huizen	GGZ	Gehan. zorg	V&V- huizen	Thuis- zorg	WMD	Jeugd- zorg	Kinder- opvang	Totaal ZW
Schoolverlater	53	31	40	33	15	17	36	35	32
Zonder werk en zonder uitkering	9	10	12	17	20	20	13	16	15
Zonder werk met uitkering	5	13	14	8	10	22	16	16	11
Werkend via uitzendbureau, detacheringbureau	9	12	6	8	8	6	7	4	8
Werkend buiten zorg en welzijn	9	15	12	9	15	12	16	10	11
Overig	15	21	15	27	30	23	11	19	23
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: Werknemersonderzoek 2007 (uit: Regiomarge 2009)

3.3 Conclusies

Nabije toekomst: weinig tot geen krapte op de arbeidsmarkt

De vorige paragraaf liet zien dat circa een derde van alle nieuwe werknemers in de sector zorg en welzijn in Nederland een schoolverlater is. We gaan er gemakshalve vanuit dat dit in Rivierenland ook zo is. Het aanbod van arbeid vanuit het beroepsonderwijs wordt in Rivierenland in de periode 2012-2015 op ruim 50 procent geschat. Indien de zorg- en welzijnsinstellingen in Rivierenland daadwerkelijk gelijke aandelen werknemers uit de diverse bronnen werven als in Nederland als geheel en dit ook de komende jaren blijven doen (werving buiten het onderwijs blijft dus nodig!), dan is er geen reden om aan te nemen dat er in de sector als geheel krapte ontstaat tot aan 2016. We merken hierbij op dat de prognoses met de nodige aannames zijn ontstaan en derhalve ruwe schattingen zijn.

Bij de hbo-kwalificaties Verpleegkundige, SPH en MWD kan de komende jaren naar verwachting voor circa de helft van alle nieuwe baanopeningen in Rivierenland geput worden uit het gediplomeerde aanbod vanuit het hbo. De dekkingsgraad is bij alle drie kwalificaties iets meer dan 50 procent. Deze dekkingsgraad wordt als voldoende beschouwd, gezien het normale instroompatroon van schoolverlaters voor de werkgevers in de zorg en welzijn. Het houdt wel in dat de overige helft van alle baanopeningen gevuld moet worden vanuit andere bronnen. De inspanningen die de laatste jaren verricht worden om werknemers aan te trekken zullen dan ook voortgezet moeten worden.

Per mbo-kwalificatie bekeken ontstaan er gezien de dekkingsgraad mogelijk problemen bij de kwalificaties Verpleegkundige 4 en Zorghulp 1. Ongeveer 20 procent van de baanopeningen voor verpleegkundigen op mbo-niveau 4 kan gevuld worden door gediplomeerde schoolverlaters. In verpleeg- en verzorgingshuizen is landelijk gezien circa 33 procent van de nieuwe werknemers afkomstig uit de opleiding en in ziekenhuizen is dit zelfs meer dan 50 procent. Gemiddeld komt daarmee ruim 40 procent van de nieuw aangenomen verpleegkundigen in ziekenhuizen en verpleeg- en verzorgingshuizen direct uit de school. Op een jaarlijks geschatte behoefte van circa 76 verpleegkundigen zou het beschikbare aanbod vanuit het mbo ongeveer 32 verpleegkundigen moeten bedragen. Met een geschat aanbod van 16 verpleegkundigen per jaar zal er jaarlijks een tekort ontstaan van circa 16 verpleegkundigen op mbo-niveau 4 in Rivierenland.

De situatie rondom Zorghulp 1 lijkt echter minder ernstig. Ten eerste omdat de discrepantie tussen vraag en aanbod in absolute aantallen niet heel groot te noemen is, circa 17 per jaar. Ten tweede omdat voor functies op niveau 1 de school als bron om nieuwe werknemers te werven relatief klein is. Dat is niet onlogisch, want hoe hoger het functieniveau, des te moeilijker het is om mensen uit een werkloze situatie of uit andere sectoren om en bij te laten scholen voor een functie in de zorg. Ten derde kan mogelijk ook nog geput worden uit de gediplomeerde uitstroom van de opleiding Helpende, aangezien de dekkingsgraad meer dan 100 procent bedraagt.

Verre toekomst: dreiging van krapte op de arbeidsmarkt

De demografische ontwikkelingen in Rivierenland (zie paragraaf 2.1.1) zetten de arbeidsmarkt voor functies in de zorg en welzijn onder druk. Het aandeel 60-plussers op de gehele bevolking van Rivierenland stijgt tussen 2011 en 2040 van ruim 20 naar meer dan 32 procent. Tegelijkertijd daalt de potentiële beroepsbevolking (23-60 jarigen) van circa 50 naar ruim 42 procent als gevolg van de ontgroening. Dat betekent dat er in potentie meer vraag naar zorg ontstaat (oudere mensen hebben relatief meer zorg nodig), terwijl het aantal potentiële arbeidskrachten in

de zorg daalt. In potentie moeten dus minder mensen voor meer mensen zorg verlenen. Daarentegen zorgen factoren als toenemende arbeidsproductiviteit, technologische innovatie en een toenemende aandacht voor preventie voor een lagere vraag naar arbeid. Hoe groot de invloed van deze factoren is op de (middel)lange termijn is onduidelijk. Gezien de vergrijzing en ontgroening dreigt er op (middel)lange termijn krapte op de arbeidsmarkt voor zorg en welzijn in Rivierland te ontstaan, net als overigens in de rest van Nederland.

Als er in de toekomst krapte op de arbeidsmarkt ontstaat, dan richten de oplossingen zich op het verlagen van de vraag naar arbeid en het verhogen van het aanbod van arbeidskrachten. In dit verband wordt verwezen naar de vier primaire oplossingsrichtingen uit het pas verschenen rapport "Arbeid in zorg en welzijn 2010" (juni 2011) van het onderzoeksprogramma AZW⁸.

- *Toename van de instroom van jongeren in opleidingen zorg en welzijn.* Door ontgroening daalt het totaal aantal jongeren. Om toch een toename van de instroom te realiseren moeten de opleidingen zorg en welzijn een groter aandeel jongeren werven.
- *Verhogen van de arbeidsproductiviteit, met name door technologische innovatie.* Technologische innovatie heeft tot nu toe vooral geleid tot een hogere kwaliteit van de zorg en (te) weinig tot een verhoging van de arbeidsproductiviteit. Wat dit punt betreft, zie ook het nog te verschijnen rapport "Gevolgen van technologie in zorg en welzijn voor hbo-professionals" (KBA, 2011).
- *Behoud van werkenden en vergroten van inzetbaarheid van werkenden,* onder meer om oudere werknemers zo lang mogelijk inzetbaar te houden. Methodes om dit te realiseren zijn op- en omscholing van zittend personeel en vormen van sociale innovatie.
- *Toename zij-instroom.* Mogelijkheden nog beter benutten dan nu al wordt gedaan (nu al worden veel volwassenen via de bbl geworven). De zij-instroom vanuit andere sectoren en uit het buitenland biedt kansen om meer werknemers te werven voor de sector zorg en welzijn. Het is evenwel niet de gemakkelijkste groep om te werven. Zij-instromers hebben over het algemeen geen voor de sector aansluitende opleiding gevolgd. Om zij-instromers te mobiliseren voor een baan in de zorg en welzijn moet daarom veelal eerst een onderwijstraject gevolgd worden. Op dit moment worden reeds vele mensen succesvol door middel van een bbl-traject gemobiliseerd voor de sector zorg en welzijn. Eerder verrichte studies laten zien waar de grootste potentie ligt om zij-instroom te realiseren:
 - werkenden in sectoren buiten zorg en welzijn die op termijn weinig toekomst hebben of zien in hun beroep. In Arbeid in Zorg en Welzijn 2010 worden als voorbeelden genoemd de horeca, detailhandel en kappers;
 - mensen die net werkloos zijn geworden en daardoor nog relatief eenvoudig voor de sector zorg en welzijn te mobiliseren zijn. Hoe langduriger iemand werkloos is, des te moeilijker het wordt deze weer tot de arbeidsmarkt te laten toetreden (Arbeid in Zorg en Welzijn 2010);
 - zij-instromers voor de lagere beroepsniveaus in de zorg en welzijn. Hoe lager het beroepsniveau in de zorg en welzijn, des te korter, gemakkelijker en goedkoper het te volgen onderwijstraject zal zijn en des te kansrijker de zij-instroom gemiddeld genomen is (Prismant, RegioMarge 2009).

⁸ Dit rapport is uitgegeven door een consortium van partijen bestaande uit Panteia (EIM, Research voor Beleid en Stratus Marktonderzoek), Seor en Etil. Het onderzoeksprogramma AZW werd tot begin 2010 door Prismant uitgevoerd.

Bijlage 1 – Gebruikte UWV-definities bij hoofdstuk 1

Openstaande vacatures: een vacature is een arbeidsplaats waarvoor, binnen of buiten een onderneming of instelling, personeel wordt gezocht dat onmiddellijk of zo spoedig mogelijk kan worden geplaatst. Bij het begrip vacature wordt geen onderscheid gemaakt tussen het aantal te werken uren en de lengte van het dienstverband. In deze rapportage wordt het aantal openstaande vacatures in de maand mei weergegeven, overeenkomstig de gebruikte methode bij de nulmeting Academie Zorg en Welzijn Rivierenland.

Niet werkende werkzoekenden (NWW): 15 tot en met 64 jarigen zonder werk of met werk minder dan 12 uur per week die staan ingeschreven als werkzoekend bij UWV WERKbedrijf.

Regio Rivierenland: Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Tiel, West Maas en Waal, Zaltbommel.

Beroepsklasse / beroepen: de cijfers zijn per beroepsklasse en beroep weergegeven. Het UWV WERKbedrijf gebruikt een verzameling van gestandaardiseerde beroepsnamen. Onderstaand is het overzicht weergegeven van de voor de zorgsector relevante beroepsklassen en beroepen op lager en middelbaar niveau.

Beroepsklasse	Beroep	Onderliggende beroepen
Lagere (para)medische beroepen	verpleeghulp, leerling- ziekenverzorgende / zorghulp	Verpleeghulp, zorghulp
Lagere algemeen verzorgende beroepen	alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistente (lager)	Alphahulp, helpende, helpende instelling, helpende thuiszorg, inrichtingsassistent
	leerling-verpleegkundige z, kinderverzorgende particulieren; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende (lager)	Assistent woonbegeleider gezinsvervangend huis/wooncentrum, kinderopvang particulieren, klassenassistent, leider tussenschoolse kinderopvang, onderwijsassistent, voedingsassistent
Middelbare algemene (para)medische beroepen	doktersassistent	Doktersassistent, fysiotherapieassistent, tandartsassistent, weeghulp/consultatiebureau-assistent
	operatie-assistent	Obductieassistent, operatieassistent, operatieverpleegkundige
	ambulanceverpleegkundige; verpleegkundige (psychiatrisch) ziekenhuis (middelbaar)	Maritiem verpleegkundige, verpleegkundige, verpleegkundige A, verpleegkundige B, verpleegkundige psychiatrie
	Kraamverzorgende	Kraamverzorgende in de thuiszorg
Middelbare algemeen verzorgende beroepen	gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent (middelbaar)	Bejaardenverzorgster in de thuiszorg, verzorgende individuele gezondheidszorg (ig), verzorgende thuiszorg
	crècheleidster; bejaarden-, zwakzinnigenverzorgende (middelbaar)	Gezinshuisouder, gezinsverzorgende in de thuiszorg, groepsleider kinderdagverblijf, groepsleider verstandelijk gehandicapten, heilpedagogisch groepsleider, kinderverzorgende particulieren, leider kinderopvang, verpleegkundige verstandelijk gehandicapten, verpleegkundige Z, verzorgende, verzorgende instelling, woonbegeleider gezinsvervangend huis/ wooncentrum

Bijlage 2 – Werkgelegenheid zorg en welzijn Nederland in 2009, naar branche en kwalificatie

	Verpleeg- kundige (niveau 5)	Verpleeg- kundige (niveau 4)	Verzorgende (niveau 3)	Helpende (niveau 2)	Zorghulp (niveau 1)	SPH (niveau 5)	SAW (niveau 4)	SAW (niveau 3)	MD (niveau 5)	Anders	Totaal
Ziekenhuizen	29.312	64.250	6.674	1.439	393	262	2.225	393	916	164.881	270.743
GGZ	9.189	15.681	1.898	499	300	3.296	5.294	599	4.295	42.639	83.690
Gehandicaptenzorg	2.000	13.600	13.200	8.700	2.400	11.200	26.400	19.000	0	62.200	158.700
Verpl. en verz.huizen	2.100	21.300	97.100	11.200	4.000	1.000	7.398	100	1.200	63.839	209.237
Thuiszorg	4.498	4.194	27.871	11.595	24.393	0	0	0	999	144.212	217.762
Jeugdzorg	400	500	500	0	0	5.600	3.800	600	7.300	12.200	30.900
Kinderopvang	100	898	2.494	2.095	200	1.297	4.289	30.125	299	38.604	80.400
Welzijn	801	2.203	2.003	1.202	200	1.202	7.911	3.104	10.715	40.858	70.200
Totaal	48.400	122.626	151.739	36.730	31.885	23.856	57.317	53.921	25.725	569.433	1.121.633

	Verpleeg- kundige (niveau 5)	Verpleeg- kundige (niveau 4)	Verzorgende (niveau 3)	Helpende (niveau 2)	Zorghulp (niveau 1)	SPH (niveau 5)	SAW (niveau 4)	SAW (niveau 3)	MD (niveau 5)	Anders	Totaal
Ziekenhuizen	11%	24%	2%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	61%	100%
GGZ	11%	19%	2%	1%	0%	4%	6%	1%	5%	51%	100%
Gehandicaptenzorg	1%	9%	8%	5%	2%	7%	17%	12%	0%	39%	100%
Verpl. en verz.huizen	1%	10%	46%	5%	2%	0%	4%	0%	1%	31%	100%
Thuiszorg	2%	2%	13%	5%	11%	0%	0%	0%	0%	66%	100%
Jeugdzorg	1%	2%	2%	0%	0%	18%	12%	2%	24%	39%	100%
Kinderopvang	0%	1%	3%	3%	0%	2%	5%	37%	0%	48%	100%
Welzijn	1%	3%	3%	2%	0%	2%	11%	4%	15%	58%	100%
Totaal	4%	11%	14%	3%	3%	2%	5%	5%	2%	51%	100%

Bron: azwinfo.nl en Regiomarge 2009